

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC

VÀ CÔNG NGHỆ VIỆT NAM

VIỆN CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

LƯU THỊ BÍCH HƯƠNG

NGHIÊN CỨU VÀ PHÁT TRIỂN
KỸ THUẬT THỦY VĂN CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TOÁN HỌC

HÀ NỘI – 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC

VÀ CÔNG NGHỆ VIỆT NAM

VIỆN CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

LƯU THỊ BÍCH HƯƠNG

**NGHIÊN CỨU VÀ PHÁT TRIỂN
KỸ THUẬT THỦY VÂN CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ**

**Chuyên ngành: BẢO ĐẢM TOÁN HỌC CHO MÁY TÍNH
VÀ HỆ THỐNG TÍNH TOÁN**

Mã số: 62.46.35.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TOÁN HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

PGS.TS Bùi Thế Hồng

HÀ NỘI – 2014

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận án này, tôi đã nhận được sự giúp đỡ rất tận tình các Thầy, Cô giáo trong Viện Công nghệ thông tin - Viện Hàn Lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam và trường ĐHSP Hà Nội 2. Tôi xin gửi lời cảm ơn các Thầy, Cô giáo trong Viện Công nghệ thông tin và trường ĐHSP Hà Nội 2 đã tạo điều kiện học tập, nghiên cứu, giúp đỡ tôi rất nhiều trong quá trình làm luận án. Đặc biệt tôi xin cảm ơn PGS.TS. Bùi Thế Hồng đã tận tình hướng dẫn chỉ bảo cho tôi trong toàn bộ quá trình học tập, nghiên cứu đề tài và giúp tôi hoàn thành bản luận án này.

Hà Nội, ngày tháng năm 2014

Nghiên cứu sinh

Lưu Thị Bích Hương

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn khoa học của PGS.TS. Bùi Thế Hồng. Các kết quả được viết chung với các đồng tác giả đã được sự chấp thuận của các tác giả trước khi đưa vào luận án.

Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Lưu Thị Bích Hương

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN	ii
LỜI CAM ĐOAN	ii
MỤC LỤC	iii
Bảng các ký hiệu, chữ viết tắt	v
Danh sách bảng	vii
Danh sách hình vẽ	viii
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. THỦY VÂN CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ	9
1.1. Các khái niệm về cơ sở dữ liệu	9
1.1.1. Cơ sở dữ liệu	9
1.1.2. Mô hình dữ liệu quan hệ	9
1.1.3. Thuộc tính, miền thuộc tính và kiểu thuộc tính	10
1.1.4. Quan hệ, lược đồ quan hệ	10
1.1.5. Khoá của quan hệ	11
1.2. Một số khái niệm về thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	12
1.2.1. Thủy vân	12
1.2.2. Thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	12
1.2.3. Khóa thủy vân	13
1.2.4. Lược đồ thủy vân	14
1.2.5. Sự cần thiết của các kỹ thuật thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	15
1.3. Các yêu cầu của thủy vân trên cơ sở dữ liệu quan hệ	17
1.3.1. Khả năng có thể phát hiện	17
1.3.2. Tính bền vững và dễ vỡ	18
1.3.3. Khả năng cập nhật dữ liệu	18
1.3.4. Tính ẩn và hiện	18
1.3.5. Phát hiện mù	19
1.4. Ứng dụng của thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	19
1.4.1. Bảo vệ bản quyền	19
1.4.2. Đảm bảo sự toàn vẹn	20
1.4.3. Giấu vân tay	21
1.5. Những tấn công trên thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	21
1.5.1. Cập nhật thông thường	21
1.5.2. Tấn công có chủ đích	22
1.6. Các lược đồ thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ	23
1.6.1. Bảo vệ bản quyền cơ sở dữ liệu quan hệ	23
1.6.2. Đảm bảo sự toàn vẹn của cơ sở dữ liệu quan hệ	27
1.7. Kết luận chương 1	30
Chương 2. PHÁT TRIỂN LƯỢC ĐỒ THỦY VÂN BẢO VỆ BẢN QUYỀN CHO CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ	31
2.1. Xây dựng lược đồ thủy vân dựa vào việc chèn thêm ảnh nhị phân ..	31
2.1.1. Xây dựng lược đồ thủy vân	33

2.1.2.	Đánh giá độ phức tạp.....	36
2.1.3.	Chứng minh tính đúng đắn.....	36
2.1.4.	Đánh giá thử nghiệm.....	38
2.1.5.	Kết luận.....	40
2.2.	Phát triển lược đồ thủy vân dựa vào bit ý nghĩa nhất (MSB).....	40
2.2.1.	Cải tiến lược đồ thủy vân.....	42
2.2.2.	Tính bền vững và chi phí về thời gian và bộ nhớ.....	46
2.2.3.	Đánh giá thử nghiệm.....	48
2.2.4.	Kết luận.....	50
2.3.	Kết luận chương 2.....	50
Chương 3. XÂY DỰNG LƯỢC ĐỒ THỦY VÂN ĐẢM BẢO SỰ TOÀN VẬN CỦA CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ		51
3.1.	Phân nhóm quan hệ.....	51
3.2.	Phát triển lược đồ thủy vân với thuộc tính phân loại.....	53
3.2.1.	Cải tiến lược đồ thủy vân.....	54
3.2.2.	Đánh giá độ phức tạp.....	58
3.2.3.	Chứng minh tính đúng đắn.....	58
3.2.4.	Cân đối giữa số bộ trong quan hệ và số nhóm.....	60
3.2.5.	Đánh giá thử nghiệm.....	63
3.2.6.	Kết luận.....	65
3.3.	Thủy vân với dữ liệu kiểu số.....	66
3.3.1.	Lược đồ thủy vân.....	66
3.3.2.	Khoanh vùng các giả mạo.....	69
3.3.3.	Khôi phục dữ liệu gốc.....	69
3.3.4.	Chứng minh tính đúng đắn của thuật toán khôi phục.....	71
3.3.5.	Kết luận.....	73
3.4.	Xây dựng lược đồ thủy vân với dữ liệu kiểu văn bản.....	73
3.4.1.	Một số định nghĩa.....	73
3.4.2.	Tư tưởng.....	74
3.4.3.	Xây dựng lược đồ thủy vân.....	75
3.4.4.	Phân tích tính đúng đắn.....	81
3.4.5.	Đề xuất lược đồ thủy vân để khoanh vùng giả mạo.....	84
3.4.6.	Đánh giá thử nghiệm.....	88
3.4.7.	Kết luận.....	88
3.5.	Kết luận chương 3.....	89
Kết luận và hướng phát triển.....		90
Danh mục các công trình của tác giả.....		91
Tài liệu tham khảo.....		92

Bảng các ký hiệu, chữ viết tắt

<i>Ký hiệu</i>	<i>Ý nghĩa của ký hiệu</i>
R	Lược đồ quan hệ
r	Quan hệ thuộc lược đồ R
γ	Số thuộc tính của quan hệ
ω	Số bộ của quan hệ
g	Số nhóm của quan hệ
r_i	Bộ thứ i trong quan hệ r
$r_i.A_j$	Giá trị thuộc tính thứ j của bộ thứ i
K	Khóa thủy văn
G_k	Nhóm thứ k
q_k	Số bộ trong nhóm G_k
P	Thuộc tính khóa chính của quan hệ
A_w	Thuộc tính kiểu văn bản có thể chứa nhiều từ
H_i	Thuộc tính kiểu văn bản có tác động cao thứ i
L_i	Thuộc tính kiểu văn bản có tác động thấp thứ i
$H(K \parallel r_i.A_1 \parallel r_i.A_2 \parallel \dots \parallel r_i.A_\gamma)$	Giá trị băm khóa K cùng với các giá trị thuộc tính của bộ r_i
r_w	Quan hệ thủy văn được tạo ra trong quá trình thủy văn
η	Tham số tạo thủy văn
τ	Tham số phát hiện thủy văn
W^l_j	Thủy văn được nhúng vào thuộc tính thứ j của tất cả các bộ trong một nhóm (thủy văn thuộc tính/cột)
W^2_i	Thủy văn được nhúng vào tất cả các thuộc tính của bộ thứ i trong một nhóm (thủy văn bộ/dòng)
W^{*l}_j	Thủy văn được trích từ thuộc tính thứ j của tất cả các bộ trong một nhóm đã thủy văn
W^{*2}_i	Thủy văn được trích từ tất cả các thuộc tính của bộ thứ i trong một nhóm đã thủy văn
V^l_j	Kết quả xác nhận thủy văn đối với W^l_j

V_i^2	Kết quả xác nhận thủy vân đối với W_i^2
n	Số thuộc tính kiểu văn bản có tác động thấp trong quan hệ
m	Số thuộc tính kiểu văn bản có tác động cao trong quan hệ
e_i	Giá trị thứ i trên đường chéo chính của ma trận thủy vân
W_j	Ký tự thủy vân thứ j
$ATOC()$	Hàm chuyển mã Unicode thành ký tự
$Converter()$	Hàm chuyển từ dạng số sang dạng nhị phân
$Substring(x,p,q)$	Hàm lấy ra q ký tự của x từ vị trí thứ p
t_H	Chi phí sinh một số ngẫu nhiên của hàm băm
t_{mod}	Chi phí của phép mod
t_{if}	Chi phí của phép if
t_{delA}	Chi phí cho phép xóa một thuộc tính
t_{bit}	Chi phí cho việc gán/so sánh một bit
t_{count}	Chi phí gán/cập nhật một con đếm
t_{sort}	Chi phí cho việc đổi chỗ hai bộ
m_{count}	Số bit cần thiết để ghi một con đếm
m_{tuple}	Số bit để ghi một bản sao của một bộ
m_{wkey}	Số bit ghi khóa thủy vân
m_{pkey}	Số bit ghi giá trị khóa chính
LSB	Bit ít ý nghĩa nhất (L east S ignificant B it)
MSB	Bit ý nghĩa nhất (M ost S ignificant B it)
MAC	Mã chứng thực thông điệp (M essage A uthentication C ode)
CA	Cơ quan đăng ký bản quyền (C ertificate A uthority)
MD5	Thuật toán MD5 (M essage D igest algorithm 5)

Danh sách bảng

<i>Bảng 1.1.</i> Biểu diễn quan hệ r.....	11
<i>Bảng 3.1.</i> Tỷ lệ phát hiện đối với các tần công trên một bộ giá trị	64
<i>Bảng 3.2.</i> Kết quả thử nghiệm	88

Danh sách hình vẽ

Hình 1. Phân loại các kỹ thuật giấu tin.....	3
Hình 2. Thủy vân trên đồng dolla của Mỹ	4
Hình 1.1. Sơ đồ mô tả lược đồ thủy vân cơ sở dữ liệu quan hệ cơ bản.....	15
Hình 2.1: (a) Ảnh nhị phân và giá trị thập phân tương ứng. (b) Thuộc tính văn bản sau khi được thủy vân, trong đó các chỉ số là số thứ tự các dấu cách đơn và DS là dấu cách đúp.....	32
Hình 2.2. Ảnh nhị phân sử dụng để thủy vân. (a) ảnh IOIT 12x4 (b) ảnh Smiley 8x8.....	38
Hình 2.3. Kết quả tấn công thêm.....	39
Hình 2.4. Kết quả tấn công xóa	39
Hình 2.5. Kết quả tấn công thay đổi dữ liệu.....	40
Hình 2.6. Tấn công thêm bộ đối với τ	48
Hình 2.7. Tấn công sửa bộ đối với τ	49
Hình 2.8. Tấn công xóa bộ đối với τ	49
Hình 3.1. Tỷ lệ phát hiện đối với các tấn công thêm nhiều bộ.....	64
Hình 3.2. Tỷ lệ phát hiện đối với các tấn công xóa nhiều bộ.....	65
Hình 3.3. Tỷ lệ phát hiện đối với các tấn công sửa nhiều bộ	65